

Enheten för naturvård

Velamsund SE0110208

Bevarandeplan för Natura 2000-område

(enligt 17 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.)

Inledning

Bevarandeplanen är det dokument som beskriver vilka mål som ska uppnås i bevarandet av ett Natura 2000-område och som anger vilka bevarandeåtgärder som planeras. I bevarandeplanen beskrivs vilka förutsättningar som krävs för att de utpekade arterna och livsmiljöerna ska upprätthålla s.k. gynnsam bevarandestatus. Det har betydelse för tillämpningen av regelverket om Natura 2000-områden.

BEVARANDEPLANDatum
2017-06-12Beteckning
511-18674-2017

Namn	Velamsund	Areal	14 ha
Natura 2000-kod	SE0110208		
Kommun	Nacka		
Bevarandeplan fastställd av Länsstyrelsen	2007-12-12		
Bevarandeplan reviderad av Länsstyrelsen	2017-06-12		
Områdestyp och status	SAC-område enligt art- och habitatdirektivet		
Ägarförhållanden	Kommunalt		

Ingående livsmiljöer enligt art- och habitatdirektivet

Tabell 1. Livsmiljöer.

Livsmiljökod	Livsmiljöns namn	Areal (ha)	Andel (%)
9020	*Nordlig ädellövskog	0,4	3,0
9070	Trädklädd betesmark	7,1	51

* Prioriterad livsmiljö – bevarandet bedöms ha hög prioritet inom EU.

Ingående arter enligt art- och habitatdirektivet

Natura 2000-arter är arter som finns upptagna i bilaga 2 till EU:s art- och habitatdirektiv och skyddas därmed av Natura 2000-reglerna. I denna bevarandeplan nämns andra arter än de som är skyddade av Natura 2000-reglerna. Dessa arter har inte samma lagliga skydd såsom eventuella Natura 2000-arter.

Tabell 2. Arter.

Artens kod	Svenskt namn	Vetenskapligt namn
Inga Natura 2000-arter finns rapporterade från området.		

Bevarandesyfte för Velamsund

Bevarandesyftet och beskrivningen av livsmiljöer nedan utgör den beskrivning som ska upprättas i enlighet med 17 § förordningen om områdesskydd m.m. (FOM). Tillsammans med bevarandemål och bevarandeåtgärder i denna plan utgör de underlag som visar hur myndigheterna behöver arbeta för att motsvara kraven i 16 § FOM.

BEVARANDEPLAN

Datum
2017-06-12

Beteckning
511-18674-2017

Det övergripande syftet med Natura 2000-området är att bidra till att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus för de i området utpekade livsmiljöerna. De prioriterade värdena i Velamsund är ekmiljöerna, livsmiljö 9070. Inom Velamsunds naturreservat finns ett par andra ekmiljöer inom en radie om 2 km från aktuella livsmiljöer. Utanför reservatsgränsen, inom en 5 km radie, finns dessutom ett flertal andra miljöer med ek. Dessa är dock oskyddade.

Prioritering av skötselåtgärder framgår av tabell 3.

Bevarandemål för Velamsund

*Nordlig ädellövskog (9020)

- Arealen nordlig ädellövskog ska bibehållas.
- Skogen ska ha en varierad åldersstruktur och artsammansättning med inslag av gamla och grova träd samt död ved i olika former och nedbrytningsstadier.
- Området ska påverkas av störningar, exempelvis i form av stormfällningar, insektsangrepp och översvämningar.
- Ädellövträd ska dominera i trädskiktet.
- Igenväxningsvegetation som utgörs av barrträd förekommer inte eller endast i begränsad omfattning.
- För livsmiljön typiska arter ska ha goda förutsättningar att finnas i livskraftiga bestånd.

Trädklädd betesmark (9070)

- Arealen trädklädd betesmark ska bibehållas.
- Vegetationen ska vara välhävdat av bete och/eller slåtter, helst bete, varje år vid vegetationsperiodens slut så att ansamling av förna inte sker.
- Det ska finnas grov död ved och mulmträd.
- Grova ekar ska stå solexponerade och fria från konkurrerande träd och buskar.
- Igenväxningsvegetation ska inte, eller endast i måttlig omfattning, förekomma.
- Blommande/bärproducerande buskar och småträd, t.ex. slån, nypon och enar, kan bevaras vid låg täckningsgrad för att gynna insektsfaunan och föryngring av ek.
- I området ska finnas flera fritt stående, solbelysta och spärrgreniga ekar.
- För livsmiljön typiska arter ska ha goda förutsättningar att finnas i livskraftiga bestånd.

Beskrivning av området

Natura 2000-området Velamsund är beläget i Nacka kommun mellan Gustavsberg och Orminge, vid norra delen av Insjön. Ett smalt näs skiljer Insjön från havet.

BEVARANDEPLAN**Datum**
2017-06-12**Beteckning**
511-18674-2017

Området omfattar 19 hektar lövskog och ligger inom naturreservatet Velamsund som avsattes som naturreservat 1992.

Velamsundsområdet karakteriseras av sin kraftigt brutna topografi, med kala eller glest tallbevuxna berg och mellanliggande dalgångar, kantade av löv- och barrskog. Den sprickdal, i vilken Insjön och Velamsundsviken ligger, är den mest framträdande. Från Himlabergets topp har man en strålande utsikt över Baggensfjärden och öarna där bakom. Från vinberget har man fina vyer över det centrala gårdsområdet.

Berggrunden i Velamsund utgörs av gnejser och graniter. Ett stråk av Gnejsgraniter av en basisk typ går tvärs över Velamsundsviken i NV-SO riktning. I övrigt består urbergsgrunnen av sura sedimentgnejser. De vanligast förekommande jordarterna består av postglacial lera och morän. Förekomster av glacial lera finns främst i den sydöstra delen. Den postglaciala leran täcker dalgångarna mellan bergen, medan moränen ligger på de högre belägna terrängavsnitten direkt på berggrunden.

Velamsund ingick under 1300-talet i Klara klostrets ägor. År 1500-talet drogs kyrkans och klostrens markinnehav/byggnader in och Velamsund kom i kronans ägo. På 1600-talet blev Velamsund säteri. År 1667 såldes säteriet vidare till riksrådet Pontus Fredrik De la Gardie. De historiska källorna beskriver hur De la Gardie lät uppföra det märkliga vinberget och år 1699 anlades även en trädgård och en ny humlegård. Vinberget genomgick nyligen en restaurering. Markanvändningen inom Velamsund har varit intensiv under flera hundra år.

De områden som ingår i Natura-2000-området har till övervägande del hävdats som betesmarker. Mängden död ved är överlag liten inom hela Natura 2000-området.

Natura 2000-området sträcker sig framförallt öster om Velamsunds gård, utmed dalgången vid Stockängen (västra sidan), Lilla skräddarängen (östra sidan) samt Stora Skräddarängen (östra sidan). Här finns lövrika skogsbyn som domineras av ek. Hassel växer i buskskiktet. Mossrika branter avgränsar området österut. Området är delvis genomhugget för att gagna ädellövträd. Ädellövskogen växer här främst längs åker och betesfält, samt i vissa delar i anslutning till branter. En del partier av ädellövskogen betas extensivt av hästar. I trädsiktet finns flera ekar i olika åldersklasser, varav flera är senvuxna. Ask, alm, lind, och lönn finns spridda i branterna. Enstaka björk, rönn, asp och sälk är andra träd som finns i sluttningarna. Även yngre gran (i grupper) har på senare tid fått fotfäste intill åkermark. I buskskiktet finns hassel, berberis och måbär. I fältskiktet växer lundgröe, häckvicker, gökärt, blodrot, blåsippan, skogsviol, humleblomster, ärenpris och harsyra. En del smärre röjningsinsatser har skett på östra sidan av Lilla Skräddarängen i syfte att ta bort ung klibbal.

BEVARANDEPLAN

Datum
2017-06-12

Beteckning
511-18674-2017

De gamla träden hyser en del intressanta vedlevande svampar och lavar. Här påträffas bland annat gulpudrad spiklav. Gammelgranslav och skuggorangelav finns inom Velamsunds naturreservat, vilket tyder på att Natura 2000-området har stor potential att på sikt kunna hysa en värdefull epifytisk lavflora.

Fågellivet är rikligast vid de lövrika ängsstråken, bland annat utmed dalgången, med ett flertal sångare som grönsångare och härmsångare. Stenknäck och steglits ses sporadiskt.

Beskrivning av livsmiljöer

*Nordlig ädellövskog (9020)

Omedelbart öster om gården (bakom stallet) finns ett lövrikt skogsparti där ett mindre vattendrag passerar i genom. I trädskiktet finns framförallt alm, ask och klibbal. Buskskiktet utgörs av måbär och salix. I fältskiktet finns hundäxing, hallon, videört, älgört, nejlikrot, svalört, gul svärdsilja och nässlor. I detta område finns också en hel del död ved i olika nedbrytningsstadier.

Trädklädd betesmark (9070)

Livsmiljön förekommer i Velamsund i det östra och västra delområdet. I livsmiljön finns lövrika skogsbryn som domineras av ek som har ett stort inslag av trädslagen alm, ask, lind eller lönn. Här finns flera grova ekar och det finns också en god återväxt av yngre ekar. Därutöver finns grova träd av ask, tall och asp. Hassel växer i buskskiktet. Mossrika branter avgränsar biotopen i huvudsak österut. Biotoptypen är värdefull för insekter och lavar som utnyttjar eken som värdträd. Här finns en varierad åldersstruktur och förekomst av död ved, vilka är viktiga inslag i habitatet. Artrikedomen på lavar, svampar, insekter och andra markorganismer bedöms som stor.

Buskskiktet (varav flera arter är införda) är överlag svagt utvecklat men partivis finns tätare grupper av t.ex. hassel. Fältskiktet utgörs av lundväxter såsom lundgröe, blåsippa, vitsippa, svart trolldruva. Bland högväxta gräs anträffas hässlebrodd och lundelm. Gulpudrad spiklav förekommer inom objektet.

Nyckelelement som noterats är t.ex. gammal grov ek, gammal grov tall, bergvägg, lövträdssockel och gammal skogslind.

Det östra delområdet är idag obetat och en hel del av ekarna i området är trängda av uppväxande träd och buskar. I det västra delområdet däremot är ekhagekaraktern tydligare. Ekarna har här lite mer utrymme och området betas. Här finns ekar ur flera olika åldersklasser.

BEVARANDEPLAN

Datum
2017-06-12

Beteckning
511-18674-2017

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt

En komplett lista är inte möjlig att upprätta. Här listas ett urval hot som i det här området bedömts mest relevanta.

***Nordlig ädellövskog (9020)**

- Olika former av produktionsinriktat skogsbruk, i eller i anslutning till objekt; hotar livsmiljön och leder till brist på gamla träd, död ved etc.
- Markberedning, dikning och plantering.
- Kvävenedfall kan skapa eutrofiering, med negativa effekter på lavar m.m.
- Graninvandring kan vara ett hot mot flerskiktade lövskogar.
- Viltbete som hindrar lövföryngringen.
- Exploatering för samhällsbyggande av olika former.

Trädklädd betesmark (9070)

- Tillskottsutfodring och vinterbete i området med eutrofiering som följd. Vinterbete kan dessutom ge skador på marken.
- Upphörd hävd eller svag hävd med igenväxning som följd.
- Ökat inslag av gran och yngre lövträd som konkurrerar ut skuggkänsliga ädellövträd, främst ek.
- Brist på unga och medelålders ersättningsträd för de gamla lövträden.

Bevarandeåtgärder med tidsplan**Gällande regler**

Enligt 7 kap 28 a § miljöbalken (MB) krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön eller störa utpekade arter i ett Natura 2000-område som har förtecknats enligt 7 kap 27 § MB. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändig för skötseln och förvaltningen av området. Alla Sveriges Natura 2000-områden utgör dessutom riksintressen (enligt 4 kap MB), vilka ska beaktas vid prövning av ärenden och planläggning.

Området är skyddat som naturreservat enligt 7 kap. MB.

Strandskydd gäller enligt 7 kap 13-18 §§ MB inom delar av Natura 2000-området. Inom strandskyddat område är viss typ av exploatering förbjuden, t.ex. uppförande av ny byggnad. Undantag från förbudet gäller t.ex. byggnader som behövs för de areella näringarna och som måste finnas inom strandskyddat område.

Behov av ytterligare reglering

Det finns inget behov av ytterligare reglering.

BEVARANDEPLAN

Datum
2017-06-12Beteckning
511-18674-2017

Tabell 3. Förslag till skötselåtgärder som komplement till vad som gäller i eventuella åtagandeplaner samt i skötselplanen för Velamsund naturreservat. Åtgärder i kursiv är prioriterade.

Livsmiljö/art	Åtgärd	Tidsplan
*Nordlig ädellövskog (9020)	Gallringar/röjningar i syfte att gynna grova ädellövträd.	Vid behov.
Trädklädd betesmark (9070)	<i>Bete.</i> En trång passage mitt i det östra delområdet kommer att lämnas obetad. Istället ska återkommande röjningar av igenväxningsvegetation göras här. <i>Avverkningar/röjningar av träd som konkurrerar med ekar.</i> Syftet med åtgärden är att öppna upp lövskogen för att på så sätt skapa bättre förutsättningar för ekföryngring samt för att gynna de gamla och vidkroniga lövträden, främst ek. Spara buskage i viss omfattning, eftersom dessa kan vara en förutsättning för ekföryngring i betade områden.	Årligen. Vid behov. Vid behov.

Bevarandetillstånd i dag

Tabell 4. Bevarandetillstånd hos ingående livsmiljöer

Livsmiljö/art	Bevarandetillstånd
*Nordlig ädellövskog (9020)	Gynnsamt.
Trädklädd betesmark (9070)	Ej gynnsamt i östra delområdet, gynnsamt i västra.

BEVARANDEPLAN

Datum
2017-06-12

Beteckning
511-18674-2017

Inventeringar i området och andra referenser

Artdatabanken, lista med rödlistade arter.

Colliander, Lundberg. *Natur i Nacka*.

Drakenberg, Börje, 1981. *Ängsbruket samt markanvändningen och vegetation på Velamsund*. Ur Nackaboken.

Skogsvårdsstyrelsen. *Nyckelbiotopsinventering, 1998*.

Stockholms Universitet, Biologisk-Geovetenskaplig linje, 1983. *Natur i Norra Boo, Nacka kommun, försök till resurs- och probleminventering*. Rapport (stencil).

Karta

Begreppet ”naturtyp” i kartan är synonymt med livsmiljö i resten av dokumentet.

